Põlenud mägi

VANEMUINE

147. hooaeg

Põlenud mägi

TIIT PALU ARMASTUSNÄIDEND ÜHES VAATUSES

LAVASTAJA JA MUUSIKALINE KUJUNDAJA TIIT PALU
KUNSTNIK EUGEN TAMBERG
VALGUSKUJUNDAJA ANDRES SARV
VIDEOKUNSTNIK JANEK SAVOLAINEN
LIIKUMISJUHT IMPEERIUM ONASSIS
INSPITSIENT HELI ANNI

ESIETENDUS 24. SEPTEMBRIL 2016 SADAMATEATRIS

OSADES

MARI — ESTER KUNTU
INDREK — JAANUS TEPOMEES
ISABELLA — KÄRT TAMMJÄRV
FLAVIO — REIMO SAGOR
PROFESSOR — AIVAR TOMMINGAS
KAPTEN — RIHO KÜTSAR
VANA MEES — RAIVO ADLAS

VINCENT VAN GOGH „VAIKELU PIIBLIGA" (1885)

Raamatud

Neid on palju, neist ei saa mööda juba teatrisse sisenedes.
Teatrist väljudes tulevad nad kaasa.
Toolil on raamat. Toolile istumiseks pead raamatu endale sülle võtma.

Raamatuid võib lugeda igal ajal, algusest lõpuni.
Kui vaatajal hakkab igav, siis võib raamatut uurida.
Kui vaatajal on piinlik, siis võib raamatusse vaadata.
Kui vaataja nutab või naerab, võib raamatuga pisaraid pühkida.
Raamatu saab panna lauajala, toolijala, kuuma anuma ja padja alla.

Kui vaatajal on huvitav, siis võib jagada oma tähelepanu raamatu ja lava vahel.
Raamat võidab alati.
Raamatuid võib lugeda ka koos. Selleks on eri võimalusi.
Näiteks võib lugeda raamatute esimesi või viimaseid või parasjagu ette sattuvaid lauseid.
Või asendada mõne sõna teisega. Näiteks sõna „armastus“ sõnaga „Eesti“.

Raamatutes on kõik sees.
Kõike seda, mida raamatutes sees pole, pole olemaski.
Ja seegi on raamatutes sees. Üks raamat pole teisest halvem.
Raamat võib osutada vastupanu nagu võib osutada mõttetut vastupanu raamatulegi.

Raamatud on erinevad nagu inimesedki.
Inimene loeb raamatut ja raamat loeb inimest.
Igaüks loeb erinevalt.
Inimene loeb ja loeb raamat.

Raamatud on igavesed nagu armastus ja Eesti. Nad on seotud muusikaga.

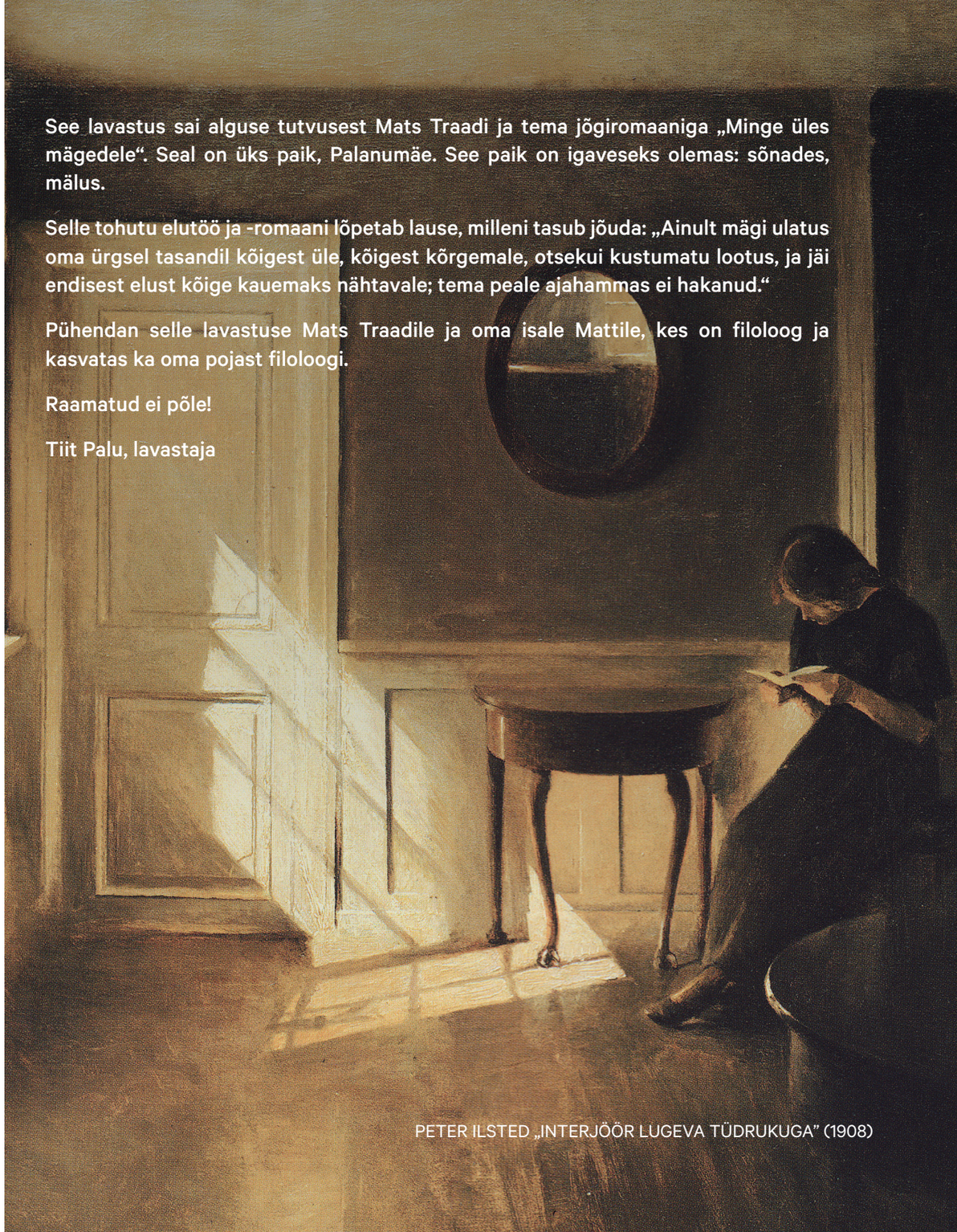

See lavastus sai alguse tutvusest Mats Traadi ja tema jõgiromaaniga „Minge üles mägedele“. Seal on üks paik, Palanumäe. See paik on igaveseks olemas: sõnades, mälus.

Selle tohutu elutöö ja -romaani lõpetab lause, milleni tasub jõuda: „Ainult mägi ulatus oma ürgsel tasandil kõigest üle, kõigest kõrgemale, otsekui kustumatu lootus, ja jäi endisest elust kõige kauemaks nähtavale; tema peale ajahammas ei hakanud.“

Pühendan selle lavastuse Mats Traadile ja oma isale Mattile, kes on filoloog ja kasvatas ka oma pojast filoloogi.

Raamatud ei põle!

Tiit Palu, lavastaja

PETER ILSTED „INTERJÖÖR LUGEVA TÜDRUKUGA” (1908)

FRANCISCO GOYA „MEHED LUGEMAS" (1820-1823)

Sir Richard Steele (1672-1729), inglise-iiri esseist:
Lugemine on vaimule sama, mis võimlemine kehale.
The Tatler, 1709

Heinrich Heine (1797-1856), saksa luuletaja:
Kus põletatakse raamatuid, seal põletatakse ükskord ka inimesi.
Almansor: A Tragedy, 1823

Franz Kafka (1883-1924), juudi päritolu saksa kirjanik:
Raamat peab olema kirves meis külmunud mere jaoks.

Artur Adson (1889-1977), eesti kirjanik:
See raamat — kui ma ütskõrd ärä koole
jääp minust pallu kavvemb elämä.

Marcus Tullius Cicero (106 eKr – 43 eKr), Rooma riigimees ja filosoof:
Neil, kel on raamatukogu ja aed, pole millestki puudust.

Augustine Birrell (1850-1933), inglise poliitik:
Raamatukogusid ei rajata, need kasvavad.

Jorge Luis Borges (1899 –1986), argentiina kirjanik ja esseist:
Ma olen alati ette kujutanud, et paradiis on midagi raamatukogu-sarnast.

Ernest Hemingway (1899-1961), ameerika kirjanik:
Ükski sõber pole nii truu nagu raamat.

Horace Mann (1796 – 1859), ameerika poliitik ja haridusreformaator:
Maja ilma raamatuteta on justkui tuba ilma akendeta.

Carlos Ruiz Zafón (s 1964), hispaania kirjanik:
Vähesed asjad jätavad lugejasse nii sügava jälje kui esimene raamat, mis tõeliselt südamesse läheb. Need esimesed kujutluspildid, nende sõnade kaja, mille arvame olevat ammu seljataha jätnud, saadavad meid terve elu ning tahuvad meie mällu palee, kuhu me varem või hiljem jälle tagasi pöördume.
Tuule vari, 2001

Aldous Huxley (1894-1963), inglise kirjanik:
Sõnad on nagu röntgenikiired, kui sa oskad neid õigesti kasutada. Nad tungivad kõigest läbi. Sa loed ja tunned justkui noapistet.
Hea uus ilm, 1932

Kalev Kesküla (1959-2010), eesti kirjanik, ajakirjanik, kirjandus- ning veinikriitik:
Vanad raamatud nagu vanad riidedki on inimese mõõt. Võtad kätte viisteist aastat tagasi loetud raamatu või ajad selga vana palitu ja vaatad, kas oled neist välja kasvanud või on need sulle jäänud. Kas nad kõnelevad veel sinuga, kas sa oled neis sina ise. Neile, kelle elu läheb mühinal edasi, on mõlemad võõraks jäänud.
Elu sumedusest, 2009

Daniel Pennac (s 1944), prantsuse kirjanik:
Kui mõni kallis inimene annab meile lugemiseks raamatu, otsime me selle ridade vahelt kõigepealt teda ennast – tema maitseid, põhjusi, miks ta selle raamatu meile pihku pistis, vendluse märke.
Nagu romaan, 1992

J. D. Salinger (1919-2010), ameerika kirjanik:
Mind loksutab raamatu juures kõige enam see, kui oled ta läbi lugenud ja siis soovid, et autor oleks su kõige lähem sõber ja sa võiksid talle helistada, kui sul selleks tuju tuleb.
Kuristik rukkis, 1961

Charles Lamb (1775-1834), inglise esseist:
Mulle meeldib end teiste inimeste mõtetesse ära kaotada. Kui ma parajasti ei jaluta, siis loen. Ma ei saa lihtsalt niisama istuda ja mõelda. Raamatud mõtlevad minu eest.
Last Essays of Elia, 1833

JEAN-HONORÉ FRAGONARD „LUGEV TÜDRUK" (1770)

Edward Gibbon (1737-1794), inglise ajaloolane:
Minu varajane ja võitmatu lugemiskirg... seda ei vahetaks ma ka India aarete vastu.
Memuaarid, 1796

Geoffrey Chaucer (u 1340 - 1400), inglise luuletaja:
Räägitakse, et nagu vanad põllud
annavad igal aastal uue saagi,
nii annavad vanad raamatud lahkesti
uusi teadmisi neile, kes tahavad õppida.

FRANÇOIS BOUCHER „MADAME POMPADOUR" (1756)

Carlos Ruiz Zafón (s 1964), hispaania kirjanik:
Mitte ealeski polnud ma tundnud, et üks lugu mind niiviisi vangistab, ahvatleb ning endasse haarab, nagu selle raamatu puhul. Seni ei teadnud ma, mida tähendab lugemist nautida, avada uksi, mis su hinges avanevad, anduda kujutlusvõimele ning keele ja loomingu ilule ja salapärale. See on varjude maailm ja salapära, mis on harvaesinev hüve. See raamat õpetas mulle, et lugemine suudab panna mind jõulisemalt elama, anda mulle tagasi nägemise, mille olin kaotanud.
Tuule vari, 2001

John Milton II (1608-1674), inglise luuletaja:
Hea raamatu hävitamine on võrdne inimese tapmisega; kes tapab inimese, tapab mõistusega olendi, Jumala võrdkuju, kes aga hävitab hea raamatu, see tapab mõistuse enese, tapab inimese meeltes sündinud kujutluspildi Jumalast.
Areopagitica, 1644

Oscar Wilde (1854-1900), iiri kirjanik:
Pole olemas moraalseid ega ebamoraalseid raamatuid. Raamatud on kas hästi või halvasti kirjutatud, nii lihtne see ongi.
Dorian Gray portree, 1891

Ali Smith (s 1962), šoti kirjanik:
Teiste inimeste ära antud raamatute hulk, mille inimene saab läbi lapata, ilma et tal paha hakkaks, on piiratud. See on nagu ühes luuletuses, mida ma tean, kuidas sa istud ja raamatu läbi loed ja selle riiulile paned ja võib-olla, kuna elu on nii lühike, sured sa enne, kui selle raamatu uuesti lahti teed, ja selle leheküljed, selle ainulised leheküljed on riiuli peal raamatu sees lukus ja ei pruugi enam kunagi valgust näha. Ja sellepärast pidin ma poest ära minema, sest mees, kelle oma pood oli, vaatas mind imelikult, sest ma tegin seda, mida ma selle hulluks ajava luuletuse pärast ikka kõigis raamatupoodides teen: võtan raamatu riiulilt ja keeran lahti, et kõik leheküljed valgust näeksid, ja panen selle tagasi, võtan riiulist järgmise ja teen sedasama.
Tüdruk kohtab poissi, 2007

Aino Pervik (s 1932), eesti kirjanik:
Tahan ülistada kirjaoskust kui teed vaimsete naudingute juurde.
Kohustuslik raamat päästab maailma, EPL 2003

Neil Gaiman (s 1960), inglise kirjanik ja koomiksiautor:
Ilukirjandust lugedes saab selgeks ühe olulise elutõe: maailm ei pea selline olema, nagu ta on. Peale raamatu lugemist ei ole inimene enam kunagi täielikult rahul praeguse maailmaga ning see on hea. Rahulolematud inimesed on need, kes muudavad maailma ja teevad seda paremaks.
Why our future depends on libraries, reading and daydreaming. The Guardian, 2013

Anatole France (1844-1924), prantsuse kirjanik:
Ära laena raamatuid, sest neid ei tooda tagasi! Ainsad raamatud minu raamatukogus on need, mida teised inimesed on mulle laenanud.

Michael Ende (1929 – 1995), saksa kirjanik:
Huvitav oleks teada, mis õieti toimub raamatus niikaua, kui see on veel kinni.

A. H. Tammsaare (1878-1940), eesti kirjanik:
Vägevad ja võimsad kaovad, riigid ja rahvad mööduvad, aga looming jääb, kui ta on see õige.
Vaba Maa, 1935

Marcus Tullius Cicero (106 eKr – 43 eKr), Rooma riigimees ja filosoof:
Tuba, kus puuduvad raamatud, on nagu keha, millel pole hinge.

Neil Gaiman (s 1960), inglise kirjanik ja koomiksiautor:
Muinasjutud on midagi enamat kui tõde. Mitte sellepärast, et nad panevad meid uskuma lohede olemasolusse, vaid sellepärast, et nad kinnitavad meile: neid on võimalik võita.
Coraline, 2002

George R.R. Martin (s 1948), ameerika ulmekirjanik:
Vaim vajab teritumiseks raamatuid samavõrd nagu mõõk luisku.
Troonide mäng

Fran Lebowitz (s 1950), ameerika humorist ja publitsist:
Mõtle, enne kui räägid. Loe, enne kui mõtled.
The Fran Lebowitz Reader, 1994

Ohran Pamuk (s 1952), türgi kirjanik ja ühiskonnategelane:
Ühel päeval lugesin ma raamatut ja terve mu elu muutus.
The New Life, 1994

Christopher Morley (1890-1957), ameerika kirjanik ja esseist:
Tõelise raamatuga kohtumisel pole eksimise võimalust. See on nagu armumine.
Pipefuls, 1920

Alan Bennett (s 1934), inglise stsenarist ja näitleja:
Ta avastas, et üks raamat juhatas järgmiseni, uksed avanesid, kui ainult veidi paotada, ning päevad olid liiga lühikesed, et lugeda kõike, mida ta lugeda soovis.
The Uncommon Reader, 2007

François Mauriac (1885-1970), prantsuse kirjanik:
Kui sa tahad mulle rääkida mehest, ära räägi mulle raamatutest, mida ta loeb. Räägi mulle raamatutest, mida ta uuesti loeb.

Isabel Allende (s 1942), tšiili kirjanik ja ajakirjanik:
Öösiti on raamatukogu raamatulehtede vahelt väljuvate hingede asupaik.

Umberto Eco (1932-2016), itaalia semiootik, filosoof ja kirjanik:
Kui paneme kokku palju oksi ja suure hulga lehti, ei mõista me sellegipoolest metsa. Ent kui oskame kõndida kultuurimetsas, silmad lahti, enesekindlalt kasutades rohkearvulisi teid, mis seal risti-rästi kulgevad, siis suudame põhjalikumalt mõista nii metsa tohutut suurust ja keerukust kui ka näha iga üksiku puu lehtede ja okste olemust.
Sissejuhatusest Juri Lotmani raamatule „Universe of the Mind“ (London-New York, 1990)

Kasutatud allikad: raamatud, internet, Tsitaadid.ee, Tsitaat.com

PAUL CEZANNE „GUSTAVE GEFFROY PORTREE" (1898)

Salajane raamatukogu

Kui üks maailma piirkond on olnud aastaid piiramisrõngas ning nälg kõnnib tänavatel ringi, siis arvame ilmselt, et vaevalt leidub sellises paigas inimesi, kes tunnevad veel huvi raamatute vastu. Ometi on raamatuentusiastid Süürias Darayas rajanud maa-aluse raamatukogu, mis asub pommitabamuse saanud majade keldrites.

Maa peal käib sõda: lõhkevad šrapnellid, tegutsevad snaiperid. Trepist alla minnes leiame aga suure, hämaralt valgustatud ruumi, kus asub salajane raamatukogu, mis pakub õppimisvõimalusi, lootust ja inspiratsiooni paljudele sisse piiratud Damaskuse äärelinna Daraya elanikele. Daraya piiramine Assadi ja Assadi-meelsete jõudude poolt algas umbes neli aastat tagasi. Sellest ajast peale on paljud kohalikud vabatahtlikud, kelle õpingutele sõda kriipsu peale tõmbas, kogunud kokku üle 14 000 raamatu. Linna piiramisel on Darayas tapetud rohkem kui 2000 inimest, ent see pole raamatukogu asutajaid peatanud: endiselt liiguvad nad mööda ohtlikke tänavaid, et koguda varemetest ja mahajäetud ruumidest kokku raamatud.

Daraya 80 000st elanikust 8000 põgenes. Praegu ei saa seda teha keegi, kõik peavad elama igapäevases sõjaolukorras ja surmahirmus. Raamatukogust on abi mitmel moel: vabatahtlikud, kes töötavad haiglates, leiavad siit tuge meditsiiniõpikute näol, väljaõppeta õpetajad saavad nende materjalide abil ette valmistada koolitunde. Paljud piiratud linna elanikud loevad aga lihtsalt sellepärast, et armastavad lugeda. Üks selle raamatukogu lugeja kirjutas ajakirjanikule nii: „On tunne, et see raamatukogu andis mulle mu elu tagasi. Just samamoodi nagu keha vajab toitu, vajab seda ka hing."

Raamatukogu asukohta hoitakse saladuses, sest selle asutajad on täiesti kindlad, et niipea, kui see teatavaks saab, raamatukogu hävitatakse. Seetõttu toimus ka BBC ajakirjaniku intervjuu Skype´i teel.

Lühendatult Mike Thomsoni artiklist
BBC News 28. juuli 2016

27. augustil 2016 avaldati Postimehes uudis:
Süüria valitsusväed võtsid laupäeval tagasi oma kontrolli alla pealinna Damaskuse lähedal asuva Daraya linna, režiimivägede neli aastat kestnud piiramise järel evakueeriti linnast mässulised ja tsiviilisikud, teatasid sõjaväeallikad.

Raamatukogu ja selle lugejate saatusest uudised paraku ei räägi.

Mängud raamatutega

Raamatute lugemine on tähtis kultuuriline sündmus. Mängud raamatutega liigituvad tõsiste, elutäitvate mängude alaliiki. Neid mängitakse eesmärgiga liikuda edasi järgmisele, veel tundmatule lugemistasandile. Seepärast on tõsine innukus omal kohal.

- äraarvamise mängud
- juhusliku lause mängud
- algus- ja lõpulause mängud
- tegelase hukkamõistu ja tunnustamise mängud
- unenäomängud
- ja kõik muud raamatumängud

Head mängimist!

GERARD DOU „AUTOPORTREE" (1650)

IVAN KRAMSKOI „VLADIMIR SOLOVJOV” (1885)

Viidatud ja tsiteeritud autorid juhuslikus järjekorras:

Friedebert Tuglas, Ernst Enno, Anna Haava, Betti Alver, Heiti Talvik, Marie Under, Arvo Valton, August Sang, Henrik Visnapuu, Jüri Üdi, Lydia Koidula, Eduard Vilde, August Kitzberg, Mati Unt, Vaino Vahing, Hugo Raudsepp, Andres Ehin, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Rein Raamat, Felix Kotta, Jaan Undusk, Juhan Liiv, Gustav Suits, Artur Alliksaar, Ilmar Laaban, Ain Kaalep, Jaan Kross, Ellen Niit, Ene Mihkelson, Paul Kuusberg, Maimu Berg, Gert Helbemäe, Arvo Mägi, Oskar Luts, Mats Traat, Anton Hansen Tammsaare, Karl August Hermann, Doris Kareva, Tiina Kirss, Jaan Oks, Hando Runnel, Villem Gross, Hasso Krull, Friedrich Kuhlbars, Jaan Kaplinski, Friedrich Reinhold Kreutzwald.
Alexandre Dumas vanem, Simone de Beauvoir, Jean-Paul Sartre, Albert Camus, Jules Verne, Fridtjof Nansen, Homeros, Franz Kafka, Leo Tolstoi, Aleksei Tolstoi, Fjodor Dostojevski, Johann Wolfgang von Goethe, William Shakespeare, Gustave Flaubert, Aleksandr Puškin, Honoré de Balzac, Thomas Mann, Alexander Genis, Yasunari Kawabata, Vladimir Lenin, Kobo Abe, Emily Brontë, Ernest Hemingway, Walter Scott, William Faulkner, Artur Lundkvist, Jerome David Salinger, Vahtang Ananjan, John Fowles, Roland Barthes, Jacques Derrida, Vladimir Obrutšev, Henry Rider Haggard, Haroun Tazieff, August Strindberg, Ludvig Holberg, Ingmar Bergman, Jules Verne, Venjamin Kaverin, Jane Austen, Carlo Goldoni, Vladimir Majakovski.

Teatrijuht Toomas Peterson
Draamajuht Tiit Palu
Muusikajuht Paul Mägi
Balletijuht Mare Tommingas
Lavastusala juht Rait Randoja
Lavatehniline meeskond Rello Lääts, Veljo Rüütli, Aare Kiho, Keijo Sepp, Raido Kits, Hendrik Põlluste
Dekoratsiooniala Marika Raudam, Ain Austa, Ahto Eller, Andres Lindok, Terje Kiho, Leenamari Pirn, Katrin Nigumann, Sirje Kolpakova, Aleksandr Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja, Armin Luik, Mait Sarap, Tarvo Vassil, Eino Reinapu
Jumestusala Anne-Ly Soo, Maarja Lõbu
Kostüümiala Ivika Jõesaar, Irina Medvedeva, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk, Edith Ütt, Olga Vilgats, Riin Palumets, Ivi Vels, Heli Kruuse, Luule Luht, Tia Nuka, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Anneli Vassar, Marit Reinmets, Juta Reben, Mati Laas, Hillar Kaag, Malle Värno, Henn Laidvee
Riietusala Raina Varep, Katrin Pullmann, Kadri Kangur
Rekvisiidiala Liina Martoja, Ave Liivamägi, Angelika Aun, Kadri Kaur, Kaie Uustal
Valgustusala Andres Sarv, Jaanus Moor, Madis Fuchs, Tõnu Eimra
Heli- ja videoala Andres Tirmaste, Indrek Asukül, Kalev Kääpa
Kavalehe koostas Anu Tonts
Kavalehe kujundas Katrin Kelpman
Kaane- ja plakatifoto idee: Eugen Tamberg, digitaalne lahendus: Johan Elm

NISSAN

Innovation that excites

UUS NISSAN PULSAR

UUS AUTO, UUS KOGEMUS. TÄIUSLIK KAASLANE.

UUS NISSAN PULSAR

See on nii seest kui väljast dünaamiline auto. Kõige ruumikam salong oma klassis ja palju uuenduslikku varustust teevad perega reisimise väga mugavaks. Vaikne ja kergesti manööverdatav Nissan PULSAR on sinu jaoks nagu loodud.

EURO NCAP www.euroncap.com TEST 2014

NÜÜD EI TASU VÄHEMAGA LEPPIDA.
UUS NISSAN PULSAR PANEB SUL PULSI LÖÖMA.

BRONEERI PROOVISÕIT JUBA TÄNA!

autospirit

Autospirit Tartu OÜ
Turu 47, Tartu
tel 734 1422
www.autospirit.ee

NISSANI OMANIK, LIITUGE BOONUSPROGRAMMIGA!

YOU+ NISSAN

KASULIK SULLE JA SINU AUTOLE NISSAN.EE/YOU+

Piltidel on illustreeriv tähendus. Nissan Pulsari keskmine kütusekulu on 3,6 – 5,1 l/100 km, CO_2 emissioon 94 – 119 g/km.

ALTIA EESTI

Erilisteks hetkedeks

LARSEN

COGNAC

TÕELISE SEIKLEJA VALIK

PRODUIT DE FRANCE

www.cognac-larsen.fr

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA. ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

Tere tulemast Vanemuise teatrisse!

Uued hooajal 2016/2017

Põlenud mägi Don Juan

Mamma Mia! Laineid murdes

Tulleminek Ninasarvik

Hedda Gabler Suluseis

Mozart ja Salieri / Teatridirektor

Perekond Linden

Crossroads / Step Into the Light

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi, et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks.
Fondi on võimalik teha annetusi:
SA Tartu Kultuurkapital / SEB pank 10102052050006 / Sampo Pank 334408570002
Märksõna: VANEMUISE FOND

Vanemuise fond tänab:
Olga Aasavit, Mart Avarmaad, Alar Kroodot, Kalev Kaset, Mati Kermast, Eero Timmermanni, Tartu linna, Vanemuise advendikontserdil annetajaid.

Aasta toetaja

Aasta toetaja

Ametlik autopartner

Ametlik hotellipartner Tartus

Ametlik hotellipartner Tartus

Ametlik hotellipartner Tallinnas

AS GIGA on Vanemuise Sümfooniaorkestri Kassitoome tasuta suvekontserdi peasponsor.

VANEMUINE

vanemuine.ee